

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Metodika výuky předmětu

Tvořivá dílna 2

KMT/MŠTD2

Autor metodiky

Prof. PaedDr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Cíl metodiky a zaměření úprav předmětu

Cílem této metodiky je poskytnout podrobnosti a doporučení k realizaci předmětu KMT/MŠTD2 Tvořivá dílna 2, který je realizován na Katedře matematiky, fyziky a technické výchovy na Fakultě pedagogické Západočeské univerzity v Plzni. Je to předmět pro studenty 2. ročníku bakalářského studia Učitelství pro mateřské školy.

Veškeré úpravy předmětu, které jsou popsány a komentovány v této metodice, byly provedeny ve snaze o podporu rozvoje kompetencí pro evaluaci a autoevaluaci pedagogické práce a reflexi výukových procesů u studentů učitelství pro mateřské školy. Naší snahou bylo též podporovat a zároveň rozvíjet schopnost budoucích pedagogů mateřských škol vymýšlet a realizovat vlastní pomůcky využitelné pro rozvoj kreativních dovedností dětí v mateřské škole. Studenti učitelství pro mateřské školy jsou zároveň připravováni nejen na využívání vlastnoručně vyrobených didaktických pomůcek, ale také na realizaci divadelních kulís a hraní divadla v podmínkách třídy, a v neposlední řadě i na to, jak vytvořit dětem podnětné prostředí formou výzdoby mikrointeriéru i makrointeriéru.

Evaluační kritéria pro hodnocení tvůrčí činnosti

Vzhledem k náplni předmětu byly stanoveny pro evaluaci tyto cíle tvůrčí činnosti:

- Originalita zhotovených výrobků (didaktických pomůcek, improvizovaných divadelních kulís, výzdoby mikrointeriéru a makrointeriéru).
- Flexibilita při realizaci výrobku, tzn. dívat se na výrobky různými úhly pohledu, využívat nové postupy při tvorbě.
- Elaborace jako smysl pro detaily.
- Konstruování jako schopnost účelně spojovat jevy a myšlenky s novými podmínkami.

K hodnocení těchto nastíněných cílů tvůrčí činnosti poslouží studentům Evaluační karta (v příloze této metodiky), kterou student ohodnotí předložené didaktické pomůcky. Uvedená kritéria poslouží i při hodnocení návrhů výzdoby či improvizovaných divadelních scén.

Pro koho je metodika určena

Metodika je určena pro vyučující předmětu KMT/MŠTD2 Tvořivá dílna 2 jako podpůrný nástroj pro realizaci konkrétních reflektivních a evaluačních aktivit.

Kdy byla metodika zpracována

Metodika byla zpracována v roce 2022.

Rozsah metodiky

Dokument je zpracován v rozsahu 11 stran vč. 1 přílohy.

Nově zařazené nebo upravené aktivity

- Osvojení dovednosti využít výrobky dětí pro výzdobu makro a mikrointeriéru.
- Navržení divadelní scény v podmínkách třídy – možnost využití loutek a maňásků z předmětu MŠTD1.
- Vytvoření návrhů na využití dětských výrobků pro výzdobu.
- Navržení a zhotovení didaktické pomůcky včetně návodu na její využití.
- Didaktické ověření zhotovených pomůcek pomocí mikroedukace.
- Evaluace pomůcky studijní skupinou.
- Vyplnění Evaluační karty.
- Autoevaluace na základě vyplněných Evaluačních karet.
- Vytvoření souboru návrhů na didaktické pomůcky.

Nově zařazené nebo upravené evaluační aktivity a nástroje

Mikroedukace jako nástroj ověření vlastnoručně vytvořené didaktické pomůcky:

- Příprava – student vytvoří z různých materiálů didaktickou pomůcku, k didaktické pomůcce vytvoří „návod na její využití“ – jasně stanoví, jak s pomůckou pracovat, určí, co se děti s didaktickou pomůckou naučí nebo co si procvičí.
- Průběh mikroedukace – ve skupině vybere student (učitel) jednoho až dva studenty (děti), kterým předloží didaktickou pomůcku včetně sepsaného návodu na využití (sám ústně vysvětlí), vybraní studenti (děti) budou pracovat dle návodu a pokynů autora pomůcky, ostatní studenti budou sledovat.

Rozbor mikroedukace

Sledující studenti určí, co se dítě didaktickou pomůckou naučí nebo co si procvičí, jaké dovednosti či vědomosti ze vzdělávacích oblastí daná pomůcka procvičuje, pokusí se sami navrhnout další možné využití:

- U didaktické pomůcky se bude hodnotit: srozumitelnost návodu, didaktická účinnost, provedení, design, k hodnocení studenti využijí Evaluační kartu.
- Na základě vyplněných evaluačních karet proběhne diskuse s autoevaluací tvůrce pomůcky.

Další zařazené výukové metody

- Expoziční metody – vyprávění, beseda, demonstrace a již popsaná mikroedukace.
- Hodnotící – evaluace a autoevaluace, rozbor mikroedukace.
- Diagnostické – autoevaluace, studentská evaluace.
- Ontodidaktická analýza – reflexe na vztah k lidovým tradicím a zařazení do určitého období.
- Diskuse ve skupině.

Nově zařazené aktivity pro studenty (ukázka)

Prohlédněte si následující obrázky zhotovených pomůcek a navrhnete jejich didaktické využití ve formě:

- Věková skupina.
- Vzdělávací oblast, činnost.

- Metodický postup pro použití – jak se s pomůckou pracuje, co se dítě naučí.
- Hodnocení činnosti – kritéria hodnocení.

Uvedená foto jsou z archivu autorky.

1. pomůcka

2. pomůcka

3. pomůcka

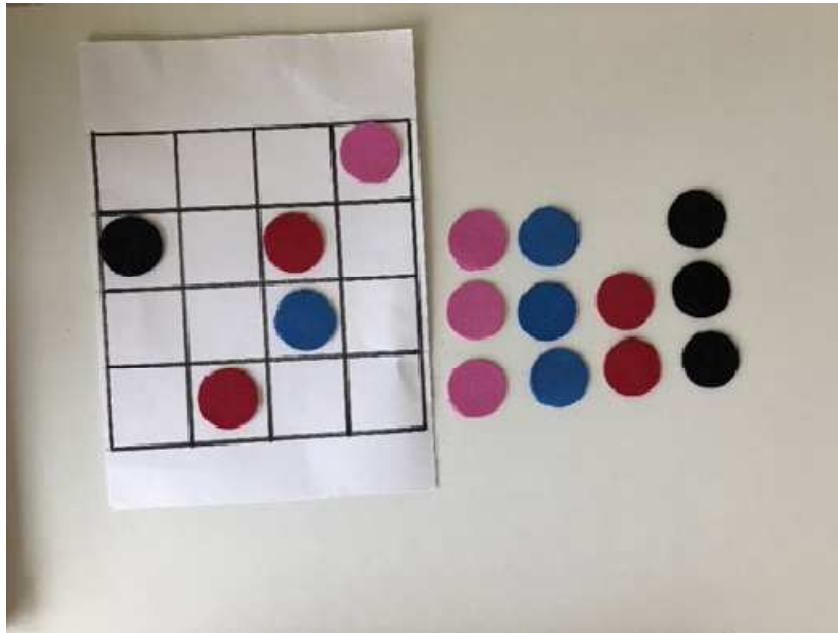

4. pomůcka

5. pomůcka

6. pomůcka

Příkladné řešení

1. pomůcka – Poznáváme bravy

- Věková skupina – 3 roky.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a jeho tělo – jednoduchá manipulace s předměty, rozvoj jemné motoriky, poznávání barev.
- Metodický postup pro použití – jak se s pomůckou pracuje, co se dítě naučí – dítě ukládá barevná kolečka do jamek dle předem zpracovaného návodu (náčresu), možné vytvořit i kolečka s geometrickými tvary (pro starší děti).
- Hodnocení činnosti – kolik koleček je správně uloženo.

2. pomůcka – Obouváme botičku

- Věková skupina – 5, 6 let.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a jeho tělo – nácvik sebeobslužné činnosti, rozvoj jemné motoriky.
- Metodický postup pro použití – dítě provlékne tkaničku jako by si zavazovalo botu, nácvik zavázání tkaničky.
- Hodnocení činnosti – způsob provlečení a zavázání.

3. pomůcka – Máme doma morče

- Věková skupina – 5, 6 let.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a svět – oblast environmentální – rozvoj jemné motoriky, péče o zvířata, procvičení používání předložek NA, V, PŘED prostřednictvím různých komponentů.
- Metodický postup pro použití – dítě přemísťuje morčata dle slovního návodu – např. morče sedí před domečkem, jde se nakrmit.
- Hodnocení činnosti – umístění morčete.

4. pomůcka – Jaro na zahradě

- Věková skupina – 4, 5 let.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a svět – oblast environmentální – jednoduchá manipulace s předměty, poznávání přírody, procvičování barev.
- Metodický postup pro použití – dítě ukládá kuličky a tyčinky dle barev, přemísťuje včely.
- Hodnocení činnosti – počet umístěných kuliček a tyčinek, možné i za časový interval.

5. pomůcka – Sudoku

- Věková skupina – 6 let.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a společnost – oblast sociálně kulturní, poznávání pravidel společenských her – sudoku.
- Metodický postup pro použití – ukládání koleček na hrací desku tak, aby vždy v jedné řadě a jednom sloupci byla 4 kolečka, každé v jiné barvě.
- Hodnocení činnosti – správně umístění koleček.

6. pomůcka – Máme rádi zmrzlinu

- Věková skupina – 4, 5 let.
- Vzdělávací oblast, činnost – Dítě a jeho tělo – oblast biologická – zdravé stravování, předmatematická výchova, rozvoj jemné motoriky, manipulace s předměty, procvičení barev.
- Metodický postup pro použití – dítě přemísťuje zmrzliny dle vzoru (nákrese) a pokynů.
- Hodnocení činnosti – počet správně umístěných zmrzlin.

Metodické pokyny pro vyučujícího

Těžiště tohoto předmětu je ve vlastní tvorbě. Studenti si nejprve vyzkouší společně navrhnout výzdobu makrointeriéru a mikrointeriéru za pomoci výrobků z předmětu KMT/MŠMA. Zde se bude jednat spíše o návrhy a plánování např. pro jednotlivá roční období či svátky, jako jsou např. Vánoce či Velikonoce. Následně společně ve skupině, či ve dvojicích navrhnu divadelní scénu a kulisy v podmínkách třídy. Zde navazují na předmět MŠTD1, kde vytvářeli různé typy loutek či maskoty třídy. Pro tyto dvě aktivity využijí uživatelské podpory LMS Moodle. Výsledky si zaznamenají v podobě seminární práce. Jednotlivé aktivity je třeba časově rozvrhnout a na počátku semestru s termíny studenty seznámit. Doporučená časová dotace – 4 hodiny.

Nově zařazená poslední aktivita bude pro studenty nejnáročnější. Bude se jednat o vlastnoruční zhotovení didaktické pomůcky s návodem na využití. Nejprve si studenti prohlédnou příklady didaktických pomůcek vytvořených studenty z let minulých (viz ukázka výše). Následně k těmto pomůckám navrhnu

- Věkovou skupinu.
- Vzdělávací oblast, činnost.
- Metodický postup pro použití – jak se s pomůckou pracuje, co se dítě naučí.
- Hodnocení činnosti – kritéria hodnocení.

Pro tuto aktivitu je navržena časová dotace 1 hodina.

Následně porovnejí s řešením, resp. uvedenými návody k jednotlivým šesti pomůckám. Vyučující zavede diskusi, studenti např. navrhnou i jiné než uvedené využití.

V uvedených ukázkách je ale například pomůcka vyrobená z obalu na vajíčka. To je materiál, který Krajská hygienická stanice nedoporučuje pro práci s dětmi. Na to byli studenti upozorněni již v předmětu KMT/MŠMA. Zde je třeba prověřit, zda studenti na tuto skutečnost sami upozorní a zda znají řešení, jak tento obal před použitím sterilizovat (sterilizace těchto materiálů se provádí v mikrovlnné troubě).

Po této samostatné práci si studenti sami zhotoví didaktickou pomůcku s návodem na využití. Zde jsou na zhotovení doporučeny 3 až 4 hodiny (možná i domácí práce). Následně pomůcku do semináře přinesou a zinscenují výuku v předškolním zařízení, tzn. probíhá mikroedukace. Tvůrce pomůcky bude ztvárňovat učitele, vybraná skupina studentů pak děti. Student (učitel) si vybere skupinu studentů (dětí), které zapojí do předvedení pomůcky tak, jako by pracoval s dětmi – předvede pomůcku, zapojí děti, provede evaluaci získaných nebo procvičených vědomostí. Ostatní studenti mikroedukaci sledují, dělají si poznámky a následně vyplní evaluační kartu k dané pomůcce (viz. příloha). K využití pomůcky a její evaluaci proběhne diskuse. Evaluační karty pak vyučující vybere a rozdělí dle pomůcek a po kontrole předá studentovi, který danou pomůcku zhotovil. Ten se pak následně vyjádří k připomínkám ve formě autoevaluace, tzn. proběhne diskuse. Doporučená časová dotace pro mikroedukaci - 3 hodiny.

Forma evaluační aktivity a nové evaluační nástroje

- Skupinové diskusní fórum v LMS Moodle u kombinovaného studia.
- Úkoly pro samostatnou práci s didaktickými pomůckami.
- Rozbor a diskuse k mikroedukaci v seminářích u prezenčního studia.
- Evaluační karta pro didaktické pomůcky.

Nově vytvořené nebo upravené didaktické materiály a pomůcky

Do základní studijní opory v podobě stávajícího e-kurzu MŠTD2 v prostředí Moodle byly doplněny studijní materiály týkající se zejména samostatné práce s didaktickými pomůckami včetně pokynů pro mikroedukaci s vlastnoručně zhotovenou didaktickou pomůckou a evaluační karta pro studenty.

Pro hraní divadla v prostorách předškolního zařízení byly také doplněny studijní materiály, dále pak videa k realizaci loutkového divadla. Zároveň byl upraven i kurz v couseware a sylabus předmětu. K jednotlivým částem výuky byly doplněny i soubory námětů jako inspirace pro vlastní tvorbu

Způsob ověření evaluačních aktivit

- Ověření evaluačních nástrojů při práci se studenty v předmětu KMT/MŠTD2 (LS 2021/2022) a následně v dalším ročníku v předmětu KMT/MŠDI.
- Seminární práce v předmětu KMT/MŠTD2 a předmětu KMT/MŠDI odevzdané na Portál.

Použitá literatura a zdroje

BARFF, Ursula; BURKHARDT, Inge; MAIER, Jutta. *Velká kniha pro malé mistry*. Praha: Ikar, 1997. ISBN 80-7202-193-1.

BORECKÝ, Jan. *Svět hraček*. Praha, 1982.

DAWIDOVSKI, Marion. *Veselé loutky*. Praha, 1998. ISBN 978-80-7043-626-4.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Lidové tradice v pracovní výchově*. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání, 2005. ISBN 80-7020-148-7.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Netradičně v pracovní výchově*. 1. vyd. Plzeň: Krajské centrum vzdělávání a Jazyková škola, 2005. ISBN 80-7020-149-5.

HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Nonverbální tvořivost v technické výchově*. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7043-714-8.

HONZÍKOVÁ, Jarmila; EPEŠOVÁ, Jana. *Kdo tvoří, ten nezlobí III aneb práce s loutkou v mateřské škole*. Plzeň, 2017. ISBN 978-80-261-0729-3.

KROUFEK, Roman; JANOVEC, Jan, ŠIKULOVÁ, Renata. *Budoucí učitelé mateřských škol pohledem environmentální a technické edukace*. Ústí nad Labem: UJEP, 2020. ISBN 978-80-7561-281-6.

LEŠTINA, Vladimír. *Vytváříme loutky: pro tvořivou hru dětí*. Praha: Portál, 1995. *Výchova dětí od 3 do 8 let*. ISBN 80-7178-017-0.

LEŠTINA, Vladimír. *Hrajeme loutkové divadlo*. Portál Praha, 1996.

RÖDL, Ota. *Loutkové divadlo*. SPN Praha, 1965.

SLAVÍK, Jan., HAJEROVÁ-MULLEROVÁ, Lenka, SOUKUPOVÁ, Pavla. *Reflexe a hodnocení kvality výuky*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. ISBN 978-80-261-0920-4.

SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika: vyučovací proces, učivo a jeho výběr, metody, organizační formy vyučování*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

Příloha č. 1

Evaluační karta studenta

Pro hodnocení předvedené didaktické pomůcky využijte známky od 1 do 5, přičemž uvedená stupnice bude jako ve školním hodnocení – tzn. 1 je nejlepší.

Název didaktické pomůcky:

Bude podle Vás předvedená didaktická pomůcka zajímavá svým vzhledem pro děti v předškolním zařízení?

1   2   3   4   5

Byl návod na využití didaktické pomůcky pro Vás dostatečně srozumitelný?

1   2   3   4   5

Domníváte se, že návod na využití pomůcky bude dostatečně srozumitelný i pro děti?

1   2   3   4   5

Bylo z návodu jasné, které vědomosti či dovednosti mají být pomůckou procvičeny?

1   2   3   4   5

Odpovídá cíl procvičených vědomostí či dovedností vzdělávací oblasti z RVPPV?

1   2   3   4   5

Je pomůcka zhotovena z nezávadných materiálů?

1   2   3   4   5

Je didaktická pomůcka svým vzhledem originální?

1   2   3   4   5

Je didaktická pomůcka svým využitím originální?

1   2   3   4   5

Líbila se Vám osobně předvedená didaktická pomůcka?

1   2   3   4   5

Pro jakou věkovou skupinu byste pomůcku doporučil/la? (zaškrtněte)

2-3   3-4   4-5   5-6